

A Fejér megyei civil szolgáltatásfejlesztési konceptió

Konceptió a Dunamenti Regionális Népőiskola Közhasznú Egyesület, a Civil Szervezetek Fejér Megyei Szövetsége és az Echo Innovációs Műhely
TÁMOP 5.5.3 konzorciális pályázati projektjéhez

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet
H-8000 Székesfehérvár, Tobak u. 17. I/30.
Tel: (22) 502-276, Fax: (22) 379-622
projekt@echosurvey.hu, www.echonetwork.hu

Tartalomjegyzék

I. A koncepció célja		3.o.
II. A szolgáltatásfejlesztési koncepció feladata és módszertana		3.o.
III. Elméleti keretek		4.o.
IV. Alapelvek		6.o.
V. A civil szolgáltatásszervezés térszerkezeti sajátosságai		7.o.
VI. Térségi civil fókuszpontok és fejlesztési körzetek		9.o.
VII. Civil szolgáltatások célcsoportja		13.o.
VIII. Civil szolgáltatások rendszere		13.o.
IX. Civil szolgáltatások jövőképe és fejlesztési irányai		16.o.
X. Civil szolgáltatások fejlesztésének finanszírozása		21.o.

I. A koncepció célja

A TAMOP 5.5.3 pályázati felhívásban foglalt célkitűzésekhez és a szervezetek pályázati programjaiban lefektetett elvek és módszerek kidolgozásához elengedhetetlenül fontos, hogy tisztában legyünk a megyékben a civil szervezetek fejlesztési szükségeltével, igényeivel. Reális és alapos tervezés csakis ennek ismeretében végezhető, hiszen a szervezeti sajátosságok és adottságok nagyban meghatározzák a pályázati projektek keretében vállalható feladatokat, tevékenységeket s célcsoport igénye pedig és az elérni kívánt eredményeket, célokat.

Jelen koncepció célja annak meghatározása, hogy az előzetes helyzetelemzés, igényfelmérés eredményei alapján Fejér megyében a civil szervezeteknek nyújtott, működésüket segítő szolgáltatásokban jelentkező hiányosságok hogyan pótolhatók, illetve milyen átfedéseket kellene kiküszöbölni, valamint hogy a civil szervezetek részéről felmerülő fejlesztési igényekre hogyan kellene reagálni.

A különböző szintű munkatervek mellett cél, hogy készüljön el egy olyan alapidokumentum, amely átfogó képet nyújt a civil szolgáltatások tervezett rendszeréről és fejlesztési irányairól, nem csak az egyes intézmények, szervezetek szintjén, hanem átfogó módon a megyében felismert civil szervezeti szükségleteket és a lehetőségeket összhangba hozva. A célok között említendő, hogy a megyében kikerülhetetlen a civil szervezetek fejlesztésével, támogatásával kapcsolatos szolgáltató rendszer kapacitásának bővítése és a területi és szerkezeti egyenlőtlenségek mérséklése. Fontos szakmai cél, hogy a kooperatív módon készüljön el a hiányzó civil ellátások és szolgáltatások létesítése és a meglévő ellátások minőségének biztosítása, a civil szolgáltatási rendszer minőségfejlesztése.

II. A szolgáltatásfejlesztési koncepció feladata és módszertana

Lényeges feladat, hogy a civil szolgáltatásfejlesztési koncepció a megye területi sajátosságaihoz igazodva jelölje ki az alapszintű civil szolgáltatásokat és a speciális szolgáltatások körét és segítse a különböző civil szolgáltatások egymáshoz illeszkedését és egymásra épülését a megyében. A koncepciónak van egy tágabb összefüggésekbe helyezhető feladata is, amely információkat kínál a területfejlesztéshez, valamint más ágazatok fejlesztéséhez is. A szűkebb feladatértelmezésben viszont lényeges, hogy a koncepció segítse a térségi civil szolgáltatásokban dolgozókat a szolgáltatásfejlesztések operatív feladatainak megfogalmazásában.

A megyei civil szolgáltatásfejlesztési koncepciót egy szűk szakértői csoport állította össze, melynek tagjait az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet az elkészült megyei szükségletfeltárás alapján kérte fel. A koncepció alkotása empirikus adatokon és kvalitatív tapasztalatokon alapuló tervezési folyamat eredménye volt, melyben fontos szerepet kapott a szakértői konzultáció és az ún.

mini-fókuszcsoporthoz módszertana. A koncepció meghatározásakor az alapelvek rögzítése után bemutatjuk a civil szolgáltatásszervezés területi kérdéseit, meghatározzuk az egyes szolgáltatási típusok releváns területi szintjeit, definiáljuk a civil fejlesztési körzeteket, valamint az egyes szolgáltatások fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket.

A koncepció alkotásának folyamatába a megyei civil szolgáltató szervezetek közül az alábbiak kapcsolódtak be:

- Közép-dunántúli kistérségi civil multiplikátor hálózat Fejér megyei bázis szervezete
- Esélyek Háza Fejér megyei Esélyegyenlőségi Koordinációs Iroda
- Fejér Megyei Civil Szolgáltató Központ
- Közép-Dunántúli Regionális Szociális Forrásközpont
- Székesfehérvári Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda
- EU-háló program Fejér megyei koordinátor

III. Elméleti keretek

A megyei civil szolgáltatásfejlesztési stratégia központi gondolata hangsúlyosan funkcionális megközelítésű, vagyis abból indul ki, hogy mi a civil szervezetek számára nyújtott szolgáltatások elsődleges funkciója. E tekintetben a pályázati programunk részeként készülő megyei civil szolgáltatásfejlesztési koncepció válasza az, hogy a civil (vagyis ebben az értelemben a civil szervezeteknek nyújtott) szolgáltatásoknak a megyében működő civil szervezetek fejlődését, működését kell elősegíteni. A civil szolgáltatások konkrét tárgya (sőt még az alanya is) az elmúlt 18 évben sokat változott a civil szervezetek helyi közösségben elfoglalt helyének valamint a társadalmi, gazdasági és politikai viszonyrendszerüknek megfelelően. A szakértői tapasztalatok alapján a civilek legégetőbb megyei problémájának a fenntarthatóságot, a helyi beágyazottság hiányát, a korlátozott humán erőforrást, az internetes kommunikációból fakadó kettészakítottságot és az együttműködési és szerződéses kultúra alacsony szintjeként határozták meg.

A civil szervezetek fejlesztését segítő szolgáltatásokat érdemes a szervezetek életciklusához igazítani, hiszen minden szervezeti életszakaszban jellemzően más és más funkciók, szervezeti kultúra elemek és szervezeti szükségletek vannak. A szakirodalomban jól ismert „Handy féle” szervezeti kultúra

tipológiával összhangban¹ az alábbi négy szervezeti fázist különböztetünk meg, melyek eltérő válaszokat, szolgáltatásokat igényelnek a megyei civil szolgáltatószervezéstől.

Szakasz	Jellemzői	Szervezetek becsült száma a megyében
1. pionír fázis	direkt kommunikáció, a szervezet növekedésekor vagy a környezet megváltoztatásakor a szervezet már nem tud megfelelően reagálni, és egzisztenciális krízisbe jut, jelei az alulszervezettségben, a hatalmi harcokban, a túlterheltségben, a motiváció alábbhagyásában és az elégedetlenség növekedésében mutatkoznak,	Kb. 1200-1300
2. differenciáló fázis	mechanizálás, standardizálás, specializálás és koordinálás, a vezethető és kontrollálható „üzemszerű” működés érdekében, differenciáló ciklus végét jelentő krízisek a következők lehetnek: túlszervezettség, megmerevedés, szekciókban való gondolkodás	Kb. 220-250
3. integrációs fázis	célja, hogy a túlrett differenciáló ciklus okozta megmerevedésből a szervezetek kilábaljanak újjá kell szervezni az emberek, csoportok, különböző egységek közötti kapcsolatot, jellemző a csapatszerkezet, a decentralizáció, a stratégiailag átgondolt orientáció kialakulása	Kb. 50-70
4. asszociációs fázis	a szervezet és a környezet elkülönülése helyett, a közöttük lévő sokoldalú kapcsolat kialakítása, a szervezetek lemondanak a hierarchikus irányításról az együttműködő irányítás javára	Kb. 30-40

A legtöbb szervezet a megyében a kezdeti szakaszban van, sokan közülük krízisből krízisbe mennek, melynek leggyakoribb belső oka tervezési probléma (vagy annak teljes hiánya). Ezen túl jellemző a rendszerezés problémája (képet kapni az egésztől), jellemző, hogy ún. pénzügyi információs rendszerük, HR, PR munkájuk nincs, vagy rossz. Ez utóbbi egyértelmű oka, hogy a szervezet amatőrökből és legfeljebb alsó szintű „menedzserekből” áll. A képzés és a humán erőforrás bővítés vagy csere lehet itt megoldás. A szakértői fókuszcsoporton résztvevő megyei szakemberek szerint probléma, hogy ezek a civil szervezetek a „mit kell tenni?” kérdés helyett a „mit ne tegyünk?” kérdésre helyezik a hangsúlyt, s ez részben abból is fakad, hogy körükben nem ismertek a problémamegoldás módszerei, vagy ismertek, de kényelmesebb (mivel nincs profitszerzési kényszer) a laissez faire.

A koncepció másik fontos vonatkozási keretét a területi hátrányok csökkentésének dimenziója jelenti. A helyzetfeltárásból látható hogy a civil szolgáltatások és a forrásfelhasználás is hihetetlen koncentrációt mutat a megyeszékhelyre (mely egyben a régió központ is). A területi hátrányok csökkentése értelmében a koncepció a szükségletfeltárás alapján meghatározza azon szolgáltatások körét, melyet térségi szinten kell dekoncentrálni és a elérhetővé kell tenni a vidéki rurális térségekben is (pl. alap infrastruktúra biztosítása, internet lehetőség és e-pályázatok segítése, workshopok stb.),

¹ 1. hatalomkultúra (központi személy), 2. szerepkultúra (bürokrácia, munkaköri leírás a fontos), 3. feladatcultúra (elsődleges érték a megoldása), 4. személyiségcultúra.

azokat, amelyeket a megye nagyobb településein fejlesztési körzetenként (Bicske, Mór, Enying, Dunaújváros) és amelyeket a megyeszékhelyen kell koncentrálni. Ehhez igazodva a civil szolgáltatásfejlesztési koncepció rögzíti, hogy egy-egy civil szolgáltatáshoz való hozzájutás elérési ideje tekintetében mi a még elviselhető teher, s a jövőben ennek fényében célszerű egy-egy szolgáltatás finanszírozását is átgondolni.

A Fejér megyei civil szolgáltatások szervezése tekintetében a plurális szolgáltatás-szervezés mellett érvelünk, vagyis szociális gazdaság, a magánszektor és a közsféra egyaránt szerepet kell hogy vállaljon a megye civil szolgáltatásainak működtetésében.

A legfontosabb kérdés természetesen a koncepció végrehajtásának anyagi és egyéb erőforrás igénye, fedezete. Ezzel összefüggésben a civil szolgáltatásfejlesztési koncepció előíranyozza, a kistérségi civil szolgáltató bázis szervezetek, fókusz pontok hálózatának fejlesztését, alakítását, úgyszintén mint a civil szolgáltatások szervezésének legfontosabb szintjét s a finanszírozás kérdésében pedig messzemenően épít a 2007-2013 között a megyében is elérhető EU-s fejlesztési forrásokra.

IV. Alapelvek

A megye civil szolgáltatásfejlesztési tervének elengedhetetlen része a meglévő tapasztalatok, kutatási eredmények rendszerezése és a feladatok meghatározását segítő alapelvek meghatározása:

- a koncepcióban meghatározott kitörési pontok esetében fontos szempontnak kell lennie a területi és egyéb hátrányokból fakadó **egyenlőtlenségekből csökkentése**
- a koncepcióban alapvető fontosságú az **együttműködés és partnerség** a civil szervezetek fejlesztése, támogatása ügyében érintett szervezetek, intézmények, szakmai szolgáltató hálózatok között
- a koncepció hatékonyságának alapfeltétele a folyamatos **monitoring** lehetőségének megteremtése (rendszeres véleménykérés, folyamatkövetés, kutatás, adatgyűjtés stb.)
- a civil szervezetekre, mint a társadalmi problémák megoldására hivatott **erőforrásra** kell tekinteni és nem mint problémahordozókra, nem a problémáikat kell megoldani, hanem helyzetbe kell hozni őket
- a koncepciónak elsősorban **proaktív szemlélettel** kell rendelkeznie, vagyis a civil szervezetek problémáinak megoldása helyett a szervezetfejlesztés, a szervezeti kultúrájuk sajátosságaiból fakadó kritikus helyzetek megelőzésre, szemléletformálásra és kompetenciabővítésre kell a hangsúlyt helyezni
- a megyei civil szolgáltatásfejlesztési koncepciónak és annak megvalósításából fakadó feladatoknak **összhangban** kell állnia a régió általános fejlesztési programjával, a megyei szintű

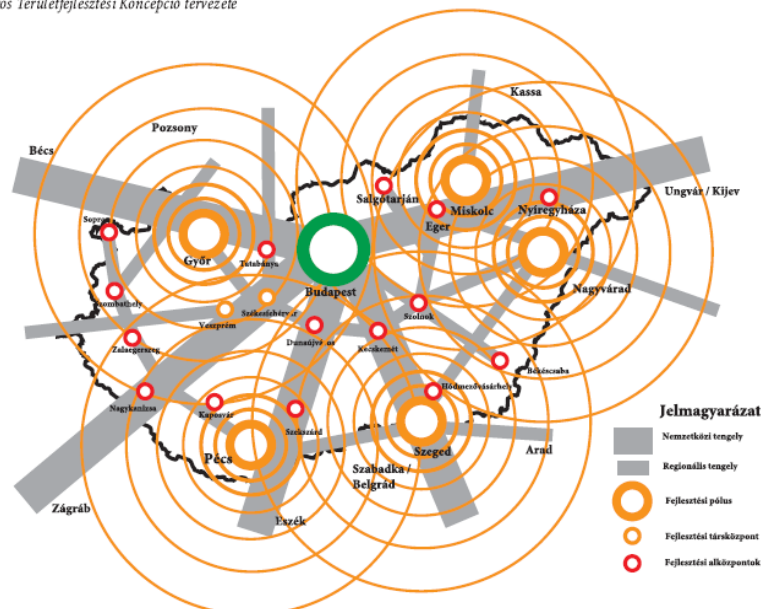
civil stratégiákkal, a humán és szociális szolgáltatás-tervezési koncepciókkal valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv céljaival

- a civil szervezetekkel való foglalkozást a megyében formális és informális **hálózati kapcsolatokon** keresztül kell megvalósítani nem pedig vertikális hierarchiába rendezett „intézményrendszeren” keresztül
- a civil szervezetek fejlesztése és a civil szolgáltatásszervezés hatékonyságának növelése érdekében a megyében működő tudásbázisok és kompetencia-centrumok (felsőoktatási intézmények, innovációs műhelyek) közreműködésével **tudástranszfert** kell működtetni a szervezetek és szolgáltatók irányába

V. A civil szolgáltatásszervezés térszerkezeti sajátosságai

A régió négy megyei jogú városa érdekes módon helyezkedik el a térben: ezek Székesfehérvár, mint központ körül, szinte csillag alakban, kb. 50 km távolságra vannak. Ez nyilván alapvető hatással van a régió egyéb települési fejlettségi viszonyaira, a tengelyektől távolodva a fejlettség mértéke nagy általánosságban csökken, s ezzel sajátos belső perifériákat hoznak létre. Különösen igaz ez az elérhető humán infrastruktúrára. A régió területének jelentős részén erősen érvényesül a főváros hatása, s a régióban nincsen egyetlen országos jelentőségű vagy több régiós kihatású növekedési pólus, mert azok (Pécs, Győr, Szeged, Debrecen, Miskolc) a fővárostól csak távol tudtak kialakulni.

Regionális fejlesztési pólusok és tengelyek
Forrás: Országos Területfejlesztési Koncepció tervezete

Regionális fejlesztési pólusok és tengelyek. Forrás: Országos Területfejlesztési Koncepció

A civil szolgáltatásokkal szembeni Fejér megyei igény kettős. Egyfelől a civil szervezetek jogos elvárása, hogy a globális társadalom kínálta lehetőségekből, előnyökből mindenki részesülhessen. A

legfontosabb az információ és a civil tapasztalatok, valamint kompetenciák szabad áramlása, kiaknázhatósága, a civil forrásokhoz és eszközökhöz való hozzáférhetőség. Másfelől - a fenntarthatóság érdekében - az újszerű struktúrák létrejötte a civil szervezetet megújítását, fejlesztését és szolgáltatások megújítását kívánja a nyitottság, a hatékonyság, a versenyszellem és az innováció terjedése és támogatása érdekében, mindehhez működőképes civil szektort, azon belül hatékony emberi erőforrás-fejlesztést, társadalmi beágyazódást és szervezeti együttműködést motiváló eszközrendszerrel társítva.

A járulékos eszközök világában olyan tartalommal felruházott megyei civil információs és szolgáltató hálózatok fejlesztése a cél, melyek használata versenyképes feltételeken nyugszik, a hálózati technológia, a civil szolgáltatások és az alkalmazások innovációjával társítva. Mindehhez olyan oktató és okolni vágyó civil közeg (civil vezetők, tagok és önkéntesek) szükségeltetik, amely képes az új kihívásokra reagálni egyfelől az oktatás, másfelől a szervezetfejlesztés révén.

A megyében a városi népesség aránya 52 százalék, ami jóval alacsonyabb az országos de átlagnál (65%), de a régiós átlagnál is. A két nagyobb város mellett, a kisvárosok száma a megyében az ezredforduló után érezhetően megnőtt, Adony, Velence, (2004), Martonvásár (2005) s a legfiatalabb Bodajk és Pusztaszabolcs (2008) városa ugyanakkor jellemzően funkcióhiányos városok, így a civil szolgáltatásszervezés területi kérdéseinél korántsem lehet rájuk úgy tekinteni, mint a megye „klasszikus” városaira.

Ezzel együtt látható, hogy az utóbbi években számos kisváros a kiegyensúlyozott életlehetőségek szempontjából vonzó a civil szervezetek számára is, s ezen városok a meglévő hiányzó funkcióikat, lakossági szolgáltatásaikat éppen a civil szektor által tudja a jövőben hatékonyan biztosítani (szociális és egészségügyi szervezetek, környezetvédelmi szervezetek, kulturális és hagyományőrző civilek, polgárőrség stb.), vagyis a civil szervezetek fejlesztését segítő szolgáltatások tekintetében kiemelt településekről van szó.

Áttekintve az elmúlt évtized várossá nyilvánításait a megyében a legtöbb esetben olyan települések nyerték el a városi rangot, mely térszerkezet szerint valamely kistérség természetes központja, és általában sokoldalú funkciókat koncentrálnak. E tekintetben a civil szolgáltatásszervezés szempontjából az a fontos, hogy ezek a kisvárosok az adott térségben a humán területen koncentrálják a szolgáltatásokat. Az utóbbi négy évben városi rangot nyert települések átlagos lélekszáma nagyon kicsi, az intézményhálózatuk szűk, a civil aktivitás egyelőre alacsony, de dinamikusan fejlődik. A jövőben inkább az önálló térségi szereppel nem rendelkező, de valamelyik nagyobb város agglomerációs térségében lévő dinamikusan fejlődő, városiasodó községekkel érdemes a civil szolgáltatásfejlesztés szempontjából kiemelten foglalkozni (pl. Bodajk).

A településeken található civil szolgáltatásfejlesztési feladatok elvégzéséhez szükséges eszközöket és humánerőforrást vizsgálva a városokat érdemes külön is megnézni e tekintetben.

Város	Típusa	Infrastrukturális fejlettség ²	Jövedelem és minőségi lakókörnyezet	Városi civil infrastruktúra
Adony	Térségi központ	+	+	++
Bicske	Térségi központ	++	++	++
Bodajk	Lokális szerepű	+	+	+
Dunaújváros	Alközpont	+++	++	+++
Enying	Térségi központ	+	++	+
Ercsi	Térségi központ	+	+	+
Gárdony	Térségi központ	+++	++++	++
Martonvásár	Lokális szerepű	+	+	++
Mór	Térségi központ	++	++	++
Polgárdi	Lokális szerepű	++	+	+
Pusztaszabolcs	Lokális szerepű	+	+	+
Sárbogárd	Térségi központ	+	++	+
Székesfehérvár	Régióközpont	++++	++++	++++
Velence	Lokális szerepű	+	++	+

Az MTA RKK elemzési szerint a városhálózat tagozódása a tudásbázisok alapján (a magas megújuló képességű városokat nézve) Székesfehérvár jellemzően formálódó innovációs potenciállal rendelkező erős gazdasági alapokra épülő központ. Mór és Bicskét átlagos városi fejlettség jellemez alacsony humán bázissal és innovációs potenciállal. Enying, Sárbogárd kimondottan kedvezőtlen adottságú városok, míg Dunaújváros a prognózisok szerint vannak átmeneti helyzetű város innovációs lehetőségekkel.

VI. Térségi civil fókuszpontok és fejlesztési körzetek

Jelenleg mindössze a civil szervezetek kb. harmada működik a megyeszékhelyen, illetve Székesfehérvári kistérségben, ahol a CISZOK elsősorban nyújtja szolgáltatásait. További, hasonló feladatokat ellátó civil szervezetek (Forrásközpont, Esélyek Háza, HAYICO iroda, EU-háló), valamint a szakágazati módszertani központként működő szervezetek, pályázatkezelők, stb. szintén a megyeszékhelyeken helyezkednek el s a tapasztalatok alapján igen ritkán jelennek meg a rurális területeken, kevésbé mozdulnak ki a megyeszékhelyről. Így – a sok felesleges párhuzamosság mellett! – „lefedetlen”, szolgáltatáshiányos területek, belső perifériák is vannak, melyek ráadásul igen változatos történelmi, gazdasági és társadalmi helyzetben lévő területi egységek (elérő a helyi civil szektor

² Beluszky Pál: A magyarországi városok versenyképessége, FVM kézirat

aktivitása, társadalmi szerepvállalása, beágyazottsága, intézményesültsége, földrajzi megközelíthetősége, infrastrukturális helyzete, kapcsolati hálójája).

Így a nagyvárosoktól távol tevékenykedő civil szervezetek nemcsak az urbanizációs lejtő általános hátrányait szenvedik, hanem a fejlesztési lehetőségek (a civil szolgáltatók igénybevételének lehetőségei) elérhetetlensége miatt lemaradásuk fokozódik. Ezt csak tovább rontja, hogy az eltérő szükségletekre a jelenlegi szolgáltatások azonos módszertannal reagálnak így a hatékonyságuk rendkívül alacsony és korlátozott.

Sajnos mindezt csak csekély mértékben enyhítik a helyi kezdeményezések (pl. teleházak, önkormányzatok civil referensei), mivel ezek anyagi forrásainak biztosítása időszakos, s nagymértékben pályázatfüggő valamint szakmai kompetenciájuk is erősen limitált. A megyében a legtöbb mikrorégióban (kistérségben, településcsoportban) hiányoznak a felkészült civil tanácsadó szakemberek, nincs kidolgozott tanácsadó protokoll, provizórikusan tudják megosztani tapasztalataikat, tudásukat, információikat a térség egyesületeivel, alapítványaival.

Az elmúlt években bekövetkezett területi mozgások nyilvánvalóvá tették, hogy a hivatalos KSH tervezési-statisztikai kistérségi besorolás számos fejlesztési kérdésben csak korlátozottan működőképes, vagy sikeres, ugyanakkor a regionális kapcsolatok erősítése mellett, összhangban a szubszidiaritás elvével is szükséges a megyei és települési szint közötti fejlesztési körzetek újradefiniálása az egyes ágazati, szektorspecifikus kérdésekben. A helyi civil társadalom társadalmi szerepvállalásának erősítése és fenntartható fejlődése érdekében is szükséges meghatározni a jelenlegi kistérségi besorolásnál adekvátabb területi egységeket, egyedi civil fejlesztési körzeteket, területi típusokat, melyek a dekoncentrált civil szolgáltatásfejlesztés bázisai lehetnek a megyében.

Fejér megye bár gazdasági mutatóit tekintve kiemelkedő helyen szerepel magyar viszonylatokban, a civil életben általában gyenge, illetve igen eltérő helyzetben van (eltérő okok, tradíciók stb). Hiányoznak az aktív kommunikációs csatornák az együttműködések és a diverzifikált fejlesztési irányok is. Az elmúlt időszakban részben az NCA támogatásával részben attól függetlenül készült felmérések, kutatások részben a TAMOP 553 pályázathoz készült háttérelvezések eredménye megerősítette azt a feltételezésünket, hogy a szervezetek nagy részének csak a térségi (mikrorégió) központban kínált civil szolgáltatások (képzések, tanácsadások, információk,...) jelentenek elérhető és adekvát segítséget de azok is csak akkor, ha folyamatosan jelen lévő térségen belüli szereplők nyújtják, külső tanácsadók szakmai konzultációja mellett.

A megyei civil szolgáltatásfejlesztés során a térségi civil szakmai szolgáltató és tanácsadó hálózat működtetésének célja, hogy a szakmai standardok betartásával a megyében működő illetve alakuló alapítványok és klasszikus egyesületek számára szervezetre szabott és csoportos tanácsadó szolgáltatást, fejlesztést, mentorálást és egyéni szakértői szolgáltatást nyújtson területileg dekoncentrált

hálózati rendszerben. A programban a komplexebb, alaposabb felkészülést igénylő szakértői munkát (pl. szervezetfejlesztés, projektgenerálás, civil lobbizás, konfliktuskezelés) a megyei szintű szolgáltató szervezeteknek kell végezni, a helyi tanácsadói munkát pedig a térségi bázis szervezeteknek.

Kistérség	Alapítványok száma (2006)	Egyesületek száma (2006)
Bicskei	33	99
Enyingi	13	41
Gárdonyi	38	66
Móri	44	82
Sárbogárdi	15	55
Abai	15	54
Adonyi	12	51
Ercsi	39	48
Rurális terület összesen	209	496
Székesfehérvári	250	432
Dunaújvárosi	117	158
Nem rurális terület összesen	367	590

Jelenlegi civil szolgáltatást nyújtó szervezetek, intézmények mindössze a két megyei jogú városban (Dunaújváros és Székesfehérvár) vannak. Ha azt nézzük meg, hogy potenciálisan vannak-e olyan térségi civil szervezetek, amelyek térségi civil fókuszpontként dekoncentrált szolgáltatásokat tudnának nyújtani, akkor még további négy térséget lehet középtávon lefedni, de négy kistérség esetében (Aba, Sárbogárd, Gárdony, Adony) maximum az alpinfrastruktúra biztosítását lehet segíteni helyi közreműködők útján a civil számára (pl. iroda, internetezés stb.).

Kistérség	Jelenleg civil szolgáltatást nyújtó szervezet	Potenciális térségi civil szolgáltató lehet
Bicskei	Nincs	Szép Jelen Alapítvány
Enyingi	Nincs	Boróka - Mozgássérült Gyermek Fejl. Alap.
Gárdonyi	Nincs	Nincs
Móri	Nincs	Törpe Ovi Alapítvány
Sárbogárdi	Nincs	Nincs
Abai	Nincs	Nincs
Adonyi	Nincs	Nincs
Dunaújvárosi	Dunamenti Regionális Népfőiskola Hayico Ifjúsági Iroda	
Ercsi	Nincs	Szent László-víz menti Alapítvány
Székesfehérvár	Esélyek Háza, CISZ-CISZOK Forrásközpont, Sziti Szociális Egyesület, Civil Centrum Alapítvány	

A megyei koncepció alapelvei értelmében a hatékony megyei szintű szolgáltatásfejlesztés igényli, hogy a megyét ne homogén területi egységnek tekintsük, hanem határoljunk le szűkebb területi egységeket. Kézenfekvő megoldás lenne kistérségek szintjén célozni a szolgáltatásokat, csak hogy a tíz Fejér megyei kistérségből ötben (Gárdonyi, Adonyi, Abai, Enyingi, Sárbogárdi) a civil szolgáltatásfejlesztés legelemibb feltételei sem adóttak.

Minden szempontot figyelembe véve (de a potenciális bázis szervezetek, partner intézmények területi elhelyezkedését prioritásnak tekintve) négy civil fejlesztési körzet kialakítása adott, székesfehérvári, gárdonyi és móri kistérség alkotná a Vértess-Velencei hegység civil fejlesztési körzetet, a dunai körzetet, a bicskei és ercsi térség a Váli völgy-Szent László víz körzetet és az abai, enyingi és sárbogárdi kistérségek a mezőföldi civil fejlesztési körzetet.

Tervezett civil fejlesztési körzetek	Vértess-Velencei hegység	Dunai körzet	Váli-völgy Szent László víz	Mezőföld
Érintett kistérség	Székesfehérvári Gárdonyi Mór	Adonyi Dunaújvárosi	Bicskei Ercsi	Aba Enying Sárbogárd
Szükséges szolgáltatásfejlesztés	Tanácsadások Szervezetfejlesztés	Tanácsadások Szervezetfejlesztés	Tanácsadások Szervezetfejlesztés	Tanácsadások Szervezetfejlesztés
Szükséges szervezetfejlesztés	CISZ-EH	DMRNFT	Térségi civil fókuszpont: Sze-La-Vi Alapítvány	Térségi civil fókuszpont: Boróka Egyesület
Ellátandó célcsoport nagysága	912 szervezet	338 szervezet	219 szervezet	193 szervezet

VII. Civil szolgáltatások célcsoportja

A koncepció alkotása során a nonprofit szervezetekkel kapcsolatos definíciók elsősorban az Európai Unió 2000-ben közreadott értelmezését fogadjuk el, mely szerint:

- az NGO-kat nem a személyes haszonszerzés céljából hozzák létre,
- a profitot vagy többletet nem oszthatják fel a tagok vagy a vezetőség körében,
- az NGO-k törekvéseikben és értékrendszerükben nem öncélúak
- céljuk, hogy a nyilvánosság előtt a társadalmi jólétért egy szűkebb csoport vagy az egész közösség érdekében működjenek
- nem képviselik tagjaik gazdasági vagy személyes érdekeit

A jogi kategóriákat nézve ez azt is jelenti, hogy mind a közhasznú mind pedig a nem közhasznú (de nem öncélú), klasszikus civil szervezetek (egyesületek és magánalapítványok) fejlesztését fontosnak tartjuk. A szolgáltatásfejlesztés célcsoportja kettős. A közvetlen célcsoport a civil szolgáltatásokat nyújtó szervezeteket jelenti, ezek száma meglehetősen alacsony, az országos hálózatok tagjai közül a CISZOK, az Esélyek Háza és a Forrásközpont, a helyi szervezetek közül pedig csupán néhány bázis szervezet jöhet szóba, mint azt korábban bemutattuk. A civil szolgáltatásfejlesztés közvetett célcsoportja maguk a klasszikus civil szervezetek, egyesületek és alapítványok, ezek száma kb. 1600.

VIII. Civil szolgáltatások rendszere

A civil szolgáltatások tervezésekor felmerült szempontként, hogy fontos lenne tudni azt is, hogy a közvetett célcsoport melyik szolgáltatásokat koncentrálná a megyeszékhelyre, megyei szinten, és mely szolgáltatásokat kellene dekoncentráltan, kistérségi szinten fejleszteni. A szükségletfeltárásból kiderült, hogy elsősorban megyei szinten kellene fejleszteni a kommunikációt a kiíró szervezetekkel, a pályázatfigyelést, a tréningek, képzések szervezését, a civil tapasztalatok közvetítését a döntéshozók felé, a internetes hírlevelet, a partnerszervezetei adatbázist, a konferenciák szervezését és a nemzetközi kapcsolatok fejlesztését. Ezzel szemben jellemzően térségi szintű civil információs pontok feladata lehet a számítógép-kezelési tanácsadás, a számítógép-használati lehetőség, a döntés előkészítési folyamatokba való bekapcsolódás, a nyomtatási, fénymásolási lehetőség biztosítása, a az önkéntesek közvetítése, segítségnyújtás a továbbfoglalkoztatás megoldásában, a szervezetek egyéni mentorálása, az internetezési lehetőség biztosítása, a "legjobb gyakorlat" megismertetése a civil

szervezetekkel, a civil rendezvények szervezése és szükség esetén technikai eszközök bérbeadása (pl. projektor, notebook stb.).

A civil szolgáltatásfejlesztés tekintetében mi három szintű területi lehatárolást javasunk.

1.) Egyrészt vannak olyan alapjellegű szolgáltatások melyet minden kistérségben elérhetővé kell tenni a civil szervezetek számára, ezek jellemzően a minimális infrastrukturális szolgáltatások és az on-line kommunikációhoz való hozzáférés illetve kapcsolódó tanácsadás, valamint a helyi társadalmi beágyazódást segítő szolgáltatások (önkéntesek, rendezvények, döntés előkészítésbe való bekapcsolódás).

2.) A korábbi fejezetben bemutatott civil fejlesztési körzet szintjén (ezek jellemzően egy vagy több kistérséget is magukban foglaló, közlekedési és intézményi szempontból szervesen kapcsolódó mikrorégiók) kell biztosítani a legfontosabb, szervezetre szabott szervezetfejlesztési szolgáltatásokat, tanácsadásokat és a projektgenerálást valamint a partnerség és hálózat építést. A program során cél, hogy megszervezzük különböző civil szervezetek együttműködését, amelynek révén később olyan szolgáltatási csomag alakítható ki a célcsoport számára, amely komplex segítséget nyújt számukra működésük, programjaik vezetéséhez és fenntarthatóságához. Szeretnénk elérni, hogy a különböző szervezetek ne csak egy-egy projekt előtt közvetlenül vegyék fel egymással a kapcsolatot, amikor már nem is biztos, hogy meg tudják találni a megfelelő partnert, hanem már jóval korábban, a tervezés kezdeti fázisaiban. Így lehetővé válik a megfelelő és teljes partnerség kialakítása, valamint már a tervezési fázisban többszempontú megközelítés, ami mind a civil projektek céljainak jobb elérését, mind pedig a pályázati esélyek növekedését eredményezheti. Emellett, egy korábban kezdeményezett partnerség esetében nagyobb az esély a projekten kívüli együttműködésre is, amelynek révén, sikeres pályázat hiányában is, hatékonyabb munkát tudnak végezni közös céluk elérése érdekében. A szervezetfejlesztés fontosságát nem kell hangsúlyozni. A forrásallokációt pedig a sikeres pályázati projektgenerálás illetve a kapcsolódó térségi szolgáltatások, fórumok segítik elő.

3.) Vannak olyan szolgáltatások amelyek nem igénylik a területi dekoncentrációt vagy pedig sokkal hatékonyabban nyújthatók koncentráltan, megyei szinten. Ezek jellemzően az egész megyét érintő általános információk áramlásának biztosítása, az adatbázisok, a monitoring, a civil innováció fejlesztése, a pályázatókkal való kapcsolattartás, a szakmai képzések, tréningek és konferenciák szervezése, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, illetve a tudástranszfer működtetése, de ide tartozik a megyei civil honlap készítése és a magasabb szintű érdekvédelmi szolgáltatások ellátása.

Összefoglalóan a szolgáltatások területi szintjeit az alábbi táblázat mutatja.

megyei szinten kell biztosítani	mikrorégió (fejlesztési körzet) szintjén kell biztosítani	kistérségi szinten kell biztosítani
Kommunikáció biztosítása a kiíró szervezetekkel	Szervezetek egyéni mentorálása	Számítógép-kezelési tanácsadás
Tanácsadói adatbázis építése	Pályázatírás, projektgenerálás	Számítógép-használati lehetőség
Internetes szolgáltatások biztosítása	A "legjobb gyakorlat" megismertetése	Döntés-előkészítési folyamatokba való bekapcsolódás
Pályázatfigyelés	Folyamatkövető tanácsadás	Nyomtatási és fénymásolási lehetőség
Nyomtatott hírlevél	Pénzügyi, gazdasági tanácsadás	Önkéntesek közvetítése
Tréningek, Képzések szervezése	Fórumok, szakmai rendezvények lebonyolítása	Segítségnyújtás a továbbfoglalkoztatás megoldásában
Civil tapasztalatok közvetítése a döntéshozók felé	Jogi tanácsadás	Internetezési lehetőség
Internetes hírlevél	Nyertes pályázatok utánkövetése	Rendezvényszervezés
Partnerszervezetei adatbázis fenntartása	Hálózatépítés	Technikai eszközök bérbeadása
Konferenciák szervezése	Szakmai partnerségek kialakulásának elősegítése	Rendezvényekre terem biztosítása
Nemzetközi kapcsolatok fejlesztése	Pályázati tanácsadás	
Civil szakkönyvtár	Alkalmazott kutatások	
Adatbázisok	Munkaügyi tanácsadás	
TOP 100 kutatás		
Monitoring		
Civil Innováció		
Képzési központ biztosítása		

A civil szolgáltatások fejlesztését típusonként eltérő irányban és intenzitással kell elvégezni. Ehhez egyrészt látni kell hogy jelenleg melyik szolgáltatás milyen helyzetben van, másrészt ismerni kell az adott szolgáltatás stratégiai helyzetét, harmadrészt pedig tudnunk kell, hogy milyen civil szolgáltatási jövőkép határozza meg a fejlesztési irányokat, hova akarunk eljutni. Az operatív lépések kidolgozása és programozás nem e koncepció feladata, de ezekhez stratégiai alapot itt kell teremteni.

A civil szolgáltatásokat a megyében céljuk szerinti szolgáltatási csoportokba soroltuk az alábbiak szerint:

a) **a forrásabszorpciók képesség javítását célzó szolgáltatások:** Projektgenerálás, pályázati tanácsadás, lobbizás, civil tapasztalatok közvetítése a kiírók felé, pályázati elszámolás, adomány és támogatásszervezés, vállalati kapcsolatok erősítése

b) **hiányzó ismeretek, kompetenciák, kialakítása, fejlesztése:** tematikus képzések, szakmai workshopok, konferenciák, akkreditált képzések, tanulmányutak

c) **a működéshez szükséges szektorspecifikus szolgáltatások:** jogi, munkaügyi, marketingkommunikációs, pénzügyi tanácsadás, honlap működtetése, on-line tanácsadó rendszere, civil szakkönyvtár, elektronikus és nyomtatott hírlevél, szervezettefejlesztés, szervezeti mentorok biztosítása, státuszok elősegítése, fenntarthatóság, hálózatépítés

d) **projektmenedzsment támogatása:** projektlátogatások, projekt facilitáció, elszámolás, kapcsolatok, partnerségi adatbázis biztosítása, folyamatkövető tanácsadás, továbbfoglalkoztatás, célzott kiadványok,

e) **helyi társadalmi beágyazást elősegítő szolgáltatások:** helyi fórumok, szakmai rendezvények lebonyolítása, döntés-előkészítési folyamatokba való bekapcsolódás, önkéntesek bevonása

g) **működés technikai biztosítása:** terem, székhely, kommunikációs lehetőség, internet hozzáférés, fénymásolás, eszközök kölcsönzése, postai kapacitás,

IX. Civil szolgáltatások jövőképe és fejlesztési irányai

A koncepciótervező szakmai workshop keretén belül meghatározásra kerültek a megyei civil helyzetképre vonatkozó általános jövőkép, ezt követően pedig a megvalósításához szükséges rövid és hosszú távú célok. Ennek szerepe, hogy megfogalmazásra kerüljenek azok a célok és tennivalók, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a jelenlegi szolgáltatási állapotok elmozduljanak a jövőkép megvalósulása felé. A hat civil szolgáltatási terület jövőre vonatkozó célállapotát Fejér megyében az alábbiak szerint foglalhatjuk össze.

A civil szervezetek problémája a szociális gazdaság kiépülése szempontjából elsődlegesen helyi problémaként merül fel, és éppen ezért a megyei civil szolgáltatásfejlesztésben is kiemelkedő a lokalitás kérdése. A megyei civil szolgáltatóknak nem elsőrangú feladata, hogy helyi szinteken valósítson meg programokat, fejlesztéseket, hanem a térségi és mikrorégiós szakmai szervezetek, szolgáltatók közötti koordináció, szakmai módszertani segítségnyújtás és az általános tájékoztatás az elsődleges priorítás. A megyei szintű civil szolgáltatók szerepet tudnak vállalni a szervezetek közötti együttműködések ösztönzésében és koordinálásában, a civil innováció biztosításában és általában a megye civil forrásabszorpciós képességének növelésében, valamint a megyei és regionális közigazgatási és állami dekoncentrált intézményekkel való kapcsolattartásban.

Az egyes civil szolgáltatások legfontosabb jellemzői 2020-ben (szolgáltatási jövőkép)

Forrásabszorpció képesség	Társadalmi beágyazódás
• az országos átlagnak megfelelő arányú civil támogatások érkeznek a megyébe • a megyén belüli aránytalanságok mérséklődnek • az EU-s, a hazai állami és a helyi önkormányzati támogatások aránya közelít egymáshoz • jobb szakmai együttműködés a regionális pályázatkezelő szervezetekkel • hatékonyabb munkamegosztás a civil szakemberek között • erősebb helyi civil szféra • hatékonyabb kommunikáció és információáramlás, a kommunikációs döntőn elektronikussá válik • gyakoribb estei (szezonális) szakmai/ágazatközi együttműködések lesznek	• a lakosok elérése a civil programokon keresztül • a támogató programok között terjednek a komplex szolgáltatások • megye hátrányos helyzetű településein is megjelennek a civil szolgáltatások • a megyei sajtó médiatámogatása erősödik elsősorban a sikeres civil programok bemutatásával • a helyi civil szervezetek aktív interszektoriális és ágazatközi kapcsolatokkal rendelkeznek •
Szervezeti kompetenciák fejlesztése	Projektmenedzsment támogatása
• A felsőoktatási intézmények és akkreditált képző helyek részt vesznek a civil szervezetek szakmai kompetenciájának erősítésében • a képzési programok és tájékoztató fórumok megyei s adatbázisán keresztül naprakészen tájékoztatnak a lehetőségekről a szervezetek • a képzési kínálat adekvátan illeszkedik az igényekhez • vannak intenzív, több mint 100 órás képzési programok • a távoktatási jellegű, célzott kompetenciafejlesztő programok vannak • megyei civil képzési központ működik • a képzésben résztvevő civil szervezetek aránya nő • minden mikrorégióban elérhetők a szervezetfejlesztő szolgáltatások, tanácsadók • angol nyelvű civil kompetencia erősödik	• a nyertes pályázati projekteket segítő rendszeres projektlátogatások vannak • az ellenőrzések előkészítését segítik a civil szolgáltatók • minőségbiztosítási elemekkel gazdagodik a projektmenedzsment kapacitás • projekteket megvalósító humánerőforrás javul • civil munkaerőkölcsönző rendszer alakul a projektkiulusokhoz igazított munkaerőszükséglethez igazodva • létező partnerségi adatbázisok • projektek elszámolását segítő fizetős nonprofit szolgáltatások vannak • projektmenedzsmentet segítő célzott kiadványok vannak • a projektek továbbfoglalkoztatását segítő szolgáltatások vannak
A szektorspecifikus információs szolgáltatások	Működés technikai biztosítása
• működő megyei portál • a szervezetek legalább felét elérő elektronikus civil hírlevél • civil lap jelenik meg • a legfontosabb információs forma az elektronikus kommunikáció • a jogi és pénzügyi szabályok tekintetében a jelenleginél sokkal felkészültebb civil tanácsadók lesznek • fizetős szolgáltatások jelennek meg • térségi hálózati rendszerek megjelenés • szélesebb, sokszínűbb tanácsadói kör • szervezetekre szabott tanácsadói munka • naprakész, gazdagabb szakkönyvtár • hozzáférhető és friss civil adatbázisok • nemzetközi információk is bekerülnek a megyei információs körbe	• minden szervezet hozzá tud jutni a programjai megvalósításához szükséges technikai eszközökhöz • a civil szervezetek többségének saját honlapja van • a szervezetek mindegyike hozzá tud férni az elektronikus pályázati rendszerekhez • csak azok a szervezetek használnak irodát, amelyeknek valóban szükségük van rá • a nagyobb városokban befogadó civil házak működnek, a rurális területeken a térségi központokban a művelődési házak nyitottak a civilek felé •

A felvázolt jövőképhez igazodva meghatározásra kerültek az ezek megvalósításához szükséges stratégiai jellegű célok közép és hosszú távon egyaránt.

A megyei civil szolgáltatásfejlesztés a elsődleges elvárása (fő célja) egybevág az ÚMFT és kapcsolódó operatív programjai azon szándékával, hogy a civil szervezetek úgy erősödjenek meg, hogy a helyi igényekre adekvát választ adni képes, fenntartható, erős, szervezeteken keresztül segítsék elő a helyi társadalom fejlődését. Ennek megfelelően – a megyén belül területileg eltérő arányban – a szolgáltatásfejlesztés fő céljai:

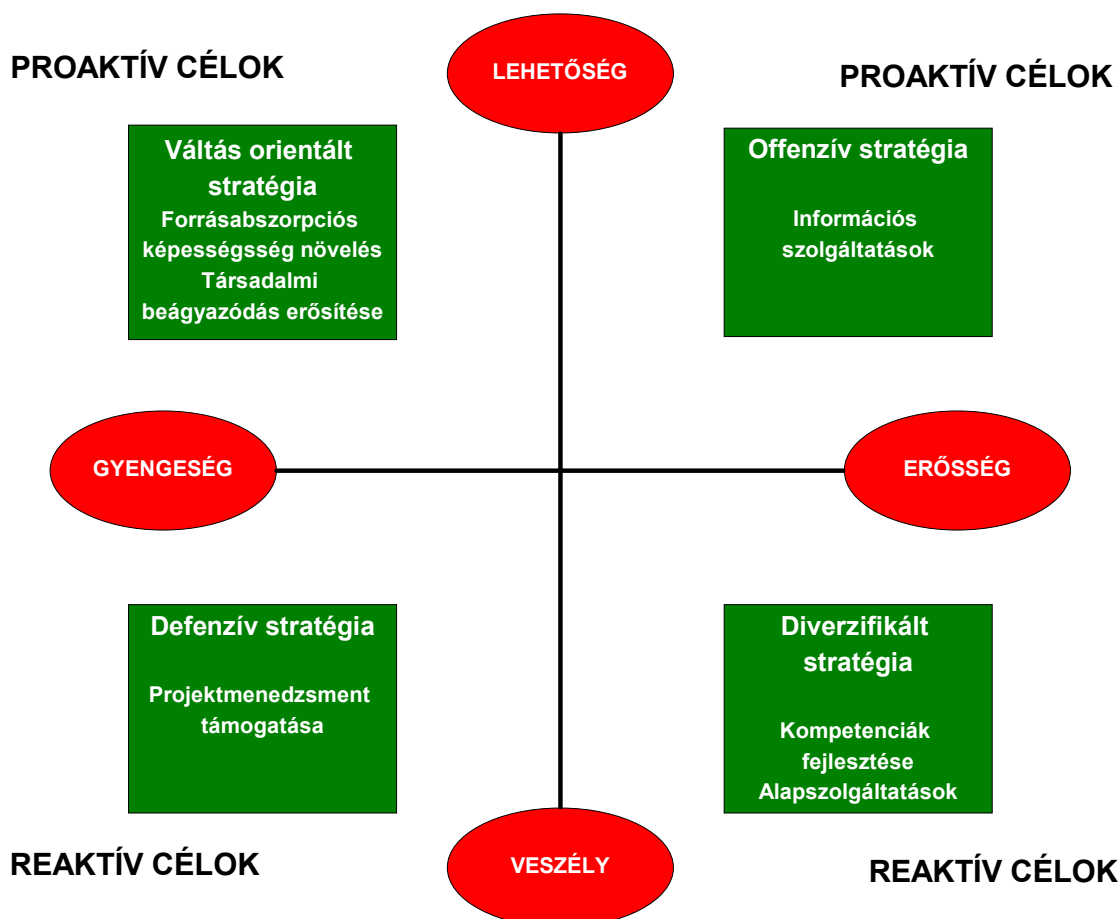
- A civil szervezetek forrásabszorpciós képességének növelését segítő szolgáltatások fejlesztése
- A szervezetek életében jelentkező, szervezeti életciklusból fakadó természetes krízisek megoldására választ adó szolgáltatások biztosítása
- Az alapjellegű, általános működést segítő szolgáltatások kiterjesztése
- A civil szervezeteknek szolgáltató térségi és megyei szereplők kompetenciájának és humánerőforrás bázisának bővítése
- A jelenleg tapasztalható területi egyenlőtlenségek csökkentése
- A szolgáltatásokkal elért civil szervezetek számának növelése

A fenti célrendszer és a stratégiai SWOT elemzés eredményeinek közös metszetét tekintve egyértelművé válik, hogy a megye civil szolgáltatásainak helyzete nem egyértelműen jó vagy rossz. Néhány tényező kedvező stratégiai pozícióban van, mint például a már működő CISZOK vagy EH tanácsadások, a megyei szintű civil módszertani munka (kutatások, szakkönyvtár, adatbázisok), a pályázatfigyelés, vagy az elektronikus pályázatok benyújtásával kapcsolatos segítség nyújtás. Mások esetében azonban komoly átalakításra, építkezésre, irányváltásra van szükség, hogy hatékonyan működjön (projektgenerálás, facilitálás, civil multiplikátori munka, alternatív forrásszerzés, helyi beágyazást erősítő kistérség programok, együttműködés generálása, megyei és helyi média szerepe, szolgáltató szervezet közötti koordináció).

Az is látható, hogy egyes esetekben a jelenleg is tapasztalható negatív tendenciák (gyenge civil humán kapacitás, gazdasági recesszióval párosulva a bevonható önkéntesek erőforrás csökkenése, a munka mellett az emberek kevesebb energiát tudnak a szervezetükre fordítani, a szektorban foglalkoztathatók számának korlátai, jogi szabályozás, helyi források hiány, vállalkozói források szűkülése) továbbélése komoly hátrányokat jelent. És természetesen vannak olyan megyei civil szolgáltatási sajátosságok is, amelyek jelenleg gyengék ugyan, de magukban hordozzák a fejlesztés lehetőségét, ilyen az internetes kommunikáció erősítése, az alapszolgáltatások biztosítása

mindenkinek, a szolgáltató szervezetek adekvátsága, a belső és külső kapcsolatok, partnerségek kérdése.

Fejér megye civil szolgáltatásainak startégiai pozicionálása

Fejér megye térségei az ország dinamikusán fejlődő régiójában jelentős szerepet töltenek be, s azt itt működő szervezeteknek az önrendelkezési jogát, a működésükről és programjaikról való egyéni döntési szabadságát nem elvitatva biztosítani kell a kibontakozó szociális gazdaságba bekapcsolódásuk lehetőségét és a helyi társadalmi felelősségvállalásuk növekedését, mert csak a civil szervezetek részvételével garantálható térségek hosszú távú, fenntartható fejlődése. Fejér megyei civil szervezeteknek tudni kell élni a lehetőségeikkel és azokat fel kell használniuk a helyi közösség fejlődése érdekében.

A civil szolgáltatásfejlesztés nem képzelhető el a felnőttképzési rendszerek és a civil szervezetek gazdaság kapcsolatainak erősítése, a partnerségek facilitálása valamint az informatikai és

kommunikációs rendszerek fejlesztése nélkül. A helyi civil szervezetek, közösségek megerősödéséhez és a szociális gazdaság helyi szereplőinek fejlődéséhez nélkülözhetetlen a civil közösségi terek kialakítása, a forrásabszorpciós képesség fokozása, a nonprofit menedzsmentet erősítő szolgáltatások kialakítása a térségekben. A rurális területeken a civil társadalom, a civil szervezetek számának növelésével, hálózatuk kiépítésével, a térségi ügyekbe való beleszólásuk lehetőségeinek megteremtésével erősödhet csak meg. E tekintetben a megyében érintett Leader akciócsoportok fontos erőforrást jelentenek.

Az alábbiakban az egyes szolgáltatások fejlesztésére vonatkozó konkrét javaslatokat mutatjuk be szolgáltatási típusonként.

Szükséges beavatkozások, fejlesztések

Forrásabszorpciós képesség erősítése	Társadalmi beágyazódás fokozása
- Cash flow alap teremtése - Megyei lobbierősítés - jobb szakmai együttműködés a regionális pályázatkezelő szervezetekkel - pontos feladatmegosztás a civil szakemberek között - pályázati tervek összehangolás - adomány szervezési fórumok, célzott grant making programok - komplex szervezetfejlesztési programok	- térségi CEF szakmai támogatása - Leaderbe résztvevő civil szervezetek felkészítése - Önkéntes kultúra segítése, - Önkéntes adatbázis építése - Kihelyezett programok a megye hátrányos helyzetű településein - Civil sarok a megyei sajtóban a sikeres civil programokról - Gyakoribb sajtótájékoztatók
Szervezeti kompetenciák fejlesztése	Projektmenedzsment támogatása
- Képzések akkreditációja - Kapcsolatfelvétel a DF és KFJ tanszékeivel - Résztvétel az MBA nonprofit menedzsment képzésben - Gyakorlati helyek kialakítása - Angol nyelvi és informatikai képzések szervezése - Rendszeres tájékoztató fórumok a térségekben - Évente egy megyei civil konferencia - Képzési naptár összeállítása - megyei civil képzési központ kialakítása - mikrorégiós szinten szervezetfejlesztő facilitátorok biztosítása	- projektlátogatások - kapcsolat a pályázatokkal - szükségfeltárás és minőségbiztosítási elemek erősítése - civil munkaerőkölcsonzó rendszer tervezése a projektciklusokhoz igazodva - partnerségi adatbázis építése - projektek elszámolását segítő szolgáltatás fejlesztése - projektmenedzsment segítő célzott kiadványok készítése - fenntarthatósági, esélyegyenlőségi és kommunikációs tervek készítése a projektekhez - projekt külső monitoring szolgáltatás
A sektorspecifikus információs szolgáltatások	Működés technikai biztosítása
- megyei civil portál kialakítása, modernizálása - on-line tanácsadó rendszer fejlesztése - minősített tanácsadói adatbázis készítése - térségi szintű tájékoztató workshopok számának növelése - rendszeres e-hírlevél kiadása - a szolgáltatások „beárazása” - térségi hálózati rendszer fejlesztése - tanácsadói területek bővítése - szervezetekre szabott tanácsadói munka tervezése - megyei civil szakkönyvtár bővítése	- Kapcsolatfelvétel a kistérségi művelődési házakkal - Civil szervezeteknek kedvezményes honlap készítés - EPER biztosítása az érdeklődőknek - Civil irodahasználatra koncepció készítése - Térségi civil fókuszpontok létrehozása

• adatbázisok frissítése és nyilvánossá tétele • nemzetközi hálózathoz való kapcsolódás • Nonprofit Statisztikai Adattár készítése	
--	--

A civil szolgáltatásfejlesztés nem képzelhető el a felnőttképzési rendszerek és a civil szervezetek gazdaság kapcsolatainak erősítése, a partnerségek facilitálása valamint az informatikai és kommunikációs rendszerek fejlesztése nélkül. A helyi civil szervezetek, közösségek megerősödéséhez és a szociális gazdaság helyi szereplőinek fejlődéséhez nélkülözhetetlen a civil közösségi terek kialakítása, a forrásabszorpciós képesség fokozása, a nonprofit menedzsmentet erősítő szolgáltatások kialakítása a térségekben. A rurális területeken a civil társadalom, a civil szervezetek számának növelésével, hálózatuk kiépítésével, a térségi ügyekbe való beleszólásuk lehetőségeinek megteremtésével erősödhet csak meg. E tekintetben a megyében érintett Leader akciócsoportok fontos erőforrást jelentenek.

X. Civil szolgáltatások fejlesztésének finanszírozása

Az EU források bevonása az civil szolgáltatások finanszírozásába és az megyei civil szolgáltatók fejlesztésébe, kapacitás bővítésébe alapvető feladat, hosszútávon csak ez garantálhatja az civil szolgáltatások valós igényeken alapuló fenntarthatóságát. Ismert, hogy a luxemburgi elnökség javaslatot alakított ki a Bizottság által 2004. májusában közreadott, a következő programidőszak uniós pénzfelhasználását (is) szabályozó rendelettervezetekről. Ezen javaslatok egyrészt meghatározzák a tagállamok és a Bizottság rendeletalkotási kötelezettségeit, másrészt viszont maguk is közvetlenül szabályozzák a támogatások igénybevételének lehetséges területeit és mértékét. A hazai és bizottsági szabályozás elkészültéig, illetve a rendeletek elfogadásáig a rendelettervezetek ilyen típusú előírásait kell érvényesíteni az operatív programok elkészítésében. A célkitűzéseket tekintve jól ismert a „Konvergencia” célkitűzés (mely alatt az ERFA a forrásokat a fenntartható integrált regionális és helyi gazdaságfejlesztésre összpontosítja, úgy hogy mobilizálja és erősíti a belső kapacitást a regionális gazdaság modernizációját és diverzifikációját célzó programokon keresztül) valamint a regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés (KMR).

A prioritás témák dimenziójának kódok szerinti áttekintése szerint 1-58-ig terjedő témák kevésbé relevánsan a civil szolgáltatások tervezése, fejlesztése vonatkozásában, ezek a Kutatás és fejlesztés, innováció és vállalati szerepvállalás, a Közlekedés, az energia, Környezetvédelem és kockázat-megelőzés prioitás témái. Az 59-61 témák a kultúrára vonatkoznak (kulturális örökség védelme és fejlesztése, kulturális infrastruktúra fejlesztése, segítségnyújtás kulturális szolgáltatások javításához), a

66-71-es témák, már komoly jelentőséggel bírnak az civil szolgáltatások vonatkozásában is mert a munkához való hozzáférés javítását és a fenntarthatóságot célozzák (a munkaerőpiaci intézmények megerősítése és modernizálása, aktív és preventív munkaerőpiaci politikák, az aktív időszerű és hosszantartó foglalkoztatási formákat bátorító intézkedések, a foglalkoztatáshoz való hozzáférés javítását, a nők fenntartható munkaerőpiaci részvételének és előmenetelének (nemi alapú megkülönböztetés csökkentését) támogatását, a munka és magánélet összehangolását (pl. gyermek és eltartottak gondozását segítő létesítményekhez való hozzáférés). A 72-es prioritási téma reformok megtervezése, bevezetése és végrehajtása az oktatási és képzési rendszerben a foglalkoztathatóság növelése, illetve az alap és szakképzések a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő fejlesztése, az alkalmazottak készségeinek fejlesztése az innováció és tudás alapú gazdaságot szem előtt tartva, mely egyértelműen a humán tőke aktivitását célozza, de amennyiben a civil szolgáltatások között értelmezzük a képzési és oktatási lehetőségeket, akkor a 73-as (az egész életeten át tartó képzésekben és oktatásban való részvételt növelő intézkedések, beleértve az iskolai lemorzsolódás és nem alapú megkülönböztetés csökkentését, illetve a hozzáférés javítását az alap-, a szak-, és a felsőfokú képzéshez) és 74-es (a humán potenciál fejlesztése a kutatás és innováció területén, különös tekintettel a posztgraduális tanulmányokra, a kutatók képzésére, illetve az egyetemek, kutatóközpontok és vállalatok hálózatba szervezésére) prioritás is kapcsolódik. A 75-79 pontok összefoglalóan a beruházást a szociális infrastruktúrába célozzák, ezek közül a 77-es a gyermekgondozási és a 79-es egyéb szociális infrastruktúra lehet kiemelt a civil szolgáltatások forrásanalízise szempontjából.

Az ÚMFT elsősorban fejlesztésorientált civil szolgáltatások esetében járulhat hozzá a szolgáltatások fenntarthatóságának erősítéséhez, de csak abban az esetben, ha a civil szolgáltatók is elsajátítják azokat szolgáltatástervezési és fejlesztési eszközöket, amelyeket a korábbi fejezetekben már részletesen tárgyaltunk. A 2007-2013-ra vonatkozó operatív program a megyei civil szolgáltatásokkal kapcsolatosan az ESZA finanszírozású TÁMOP és az ERFA finanszírozású TIOP lehet releváns, valamint a KD Regionális Operatív Program, abban az esetben, ha a „hardver” projektek mellett „szoftver” projekteket is céloznak majd.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program felépítés prioritásaiban a foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzése, az alkalmazkodóképesség javítása, a minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek, az emberi erőforrások fejlesztése a kutatás és innováció területén, az egészségmegőrzés és a társadalmi befogadás, részvétel erősítése, az Operatív Program prioritásainak megvalósítása a közép-magyarországi régióban valamint a technikai segítségnyújtás szerepel. A TÁMOP prioritásaira és alprioritásaira a végleges döntéstől függően 810-1027 milliárd forint áll rendelkezésre a következő célterületekkel:

A megyei civil szolgáltatások finanszírozási rendszerének, csakúgy mint általában a szolgáltatások finanszírozásának két fő összetevője van: a forrásteremtés és a források allokációja. A civil szolgáltatások fenntarthatósága esetében a forrásteremtés fő kérdése, hogy mekkora források állnak rendelkezésre és kik a finanszírozók (költségvetés? az igénybevevő civil szervezetek? EU források?). A költségvetés szempontjából nem elhanyagolható kérdés, hogyan jönnek létre a civil szolgáltatások rendszerének működéséhez szükséges források. A tapasztalatok alapján a forrásteremtés módja alapvetően befolyásolja, hogy a civil szervezetek egyes csoportjai milyen mértékben viselik a szolgáltatások működtetésének anyagi terheit, továbbá az ellátáshoz való hozzáférés esélyeit. A források allokációjának vagyis ebben az értelemben a megyei civil szolgáltatásokat finanszírozók és a szolgáltatók közötti kapcsolatnak a fő kérdése ugyanakkor az, hogy milyen mechanizmusokon, módszereken keresztül történik a rendelkezésre álló forrásoknak a felhasználása. Mint arra már többször utaltunk a finanszírozási módszerek a civil szolgáltatók magatartását, döntéseit jelentős mértékben befolyásolják.

A klasszikus értelemben a szolgáltatással kapcsolatos forrás-allokáció a központi támogatások normatív és egyedi formáinak meghatározása, az átengedett/megosztott központi bevételek meghatározása, a saját döntési jogú források helye az adott szolgáltatások finanszírozás rendszerében, illetve ezek megfelelő rendezése. A civil szolgáltatásokkal kapcsolatban a jelenlegi forrás-allokáció rendkívüli összetettsége és a résztámogatások nehezen áttekinthető volta miatt pontos értéket lehetetlen megadni a megyére nézve (pl. csak az SZMM által fenntartott civil szolgáltató hálózati rendszerben ugyanúgy jelen van a normatív támogatás, a feladatátadás szerződéssel, az eseti megbízás, a nyílt és meghívásos pályázaton keresztüli finanszírozás).

A civil szolgáltatásokkal kapcsolatos támogatáspolitikai legnagyobb problémája a résztámogatások áttekinthetetlen volta, valamint a civil szolgáltatások integrálatlansága a klasszikus szolgáltatói logikai keretek közé. Mára a tágran értelmezett civil szolgáltatásokat nyújtóknak szinte valamennyi alszektora részesül valamilyen támogatásban a megyében; de e támogatások bizonyos szolgáltatói körök esetében (elsősorban a szociális gazdaságban tevékenykedő szolgáltatók esetében) esetlegesen, s általában késve jutnak el a címzettekhez).

További érzékelhető, komoly probléma, hogy a célorientált programok megvalósítása a mostani munkában gyakran hiányzik, nem épül be a forrás-allokáció gyakorlatába. Az összehangoltság hiányában Fejér megyében a civil szolgáltatások céljai sokszor irracionálissá válnak, a lehetőségek pedig ködösen jelennek csak meg a szolgáltatástervezés stratégiai gondolkodásában.

A civil szolgáltatások forrásteremtése és a források allokációjának alapvető kérdése a közfinanszírozás illetve a magánfinanszírozás szerepe és aránya. Nincs ez másként Fejér megyében sem. A társadalmi jólét szempontjából a legelőnyösebb forrás allokációs mechanizmus a szabad

verseny és a hozzá kapcsolódó piac intézménye, azaz az „első legjobb” (first best) megoldás. A civil szolgáltatások nem ennek a piaci elvnek megfelelően működnek. Az civil szolgáltatásoknak csakúgy mint pl. az egészségügynek vannak olyan jellegzetességei, amelyek megkülönböztetik a hagyományos értelemben vett piaci javaktól és megkérdőjelezzik a klasszikus piaci szemléletben történő gondolkodást. Ezek a sajátos piaci problémák olyan jelenségeket indítanak el, amelyek a versenyzői egyensúly megbomlásához vezetnek. Ennek megfelelően olyan forrásallokációra van szükség, amelyet már nem csak a piaci verseny szabályoz. Magyarországon a civil szolgáltatások „piaca” jelenleg átesett a másik oldalra, olyan mértékű állami jelenlét tapasztalható a finanszírozásban, amely nem igazán indokolható mással, csak a hagyományos állami szerepvállalással és a szolgáltatást igénybevevő civil szervezetek paternalisztikus szemléletével, irreális elvárásaival.

A projekt alapú civil szolgáltatások működtetésében az állami pénzügyi források szükségessége vitathatatlan, de a nemzetközi asszisztenciával megvalósuló programok gyakran nem a pénzforrások elapadása miatt lankadnak el, hanem vagy azért, mert az adott civil szolgáltató nem képes hatékonyan felhasználni a külső pénzforrásokat, vagy a tervezők képtelenek hatékony társadalmi konstrukciós stratégiát megfogalmazni. Bizonyos szituációkban a megyében a civil szolgáltatások fenntarthatósága tekintetében a pénz lehet a legkevésbé fontos közreható faktor a változási folyamatokban.

Végezetül szólni kell arról, hogy megyei civil szolgáltatások rendszere szinte teljes mértékben a magyarországi központi költségvetési források felhasználásával működik. E támogatások viszont esetlegesek, nagyságrendjük, sőt felhasználásuk mindig determinált, aktuális költségvetési alkutól és a markánsan perszonifikált másodlagos redisztribúciótól függ. A civil szolgáltatásoknál az önerő, vagy a szolgáltatást igénybe vevő anyagi hozzájárulásának a hiánya, valamint a forrásokért folytatott esetleges kimenetelű és ciklikusságú versengés eddig úgy tűnik gyakorlatilag kizárta a megyében a hosszú távú fejlesztési és működési stratégiák kidolgozását és működtetését.

A civil szolgáltatások hatékony megyei forrás-allokációjához egyelőre nem rendelkezik megfelelő hatékonyságvizsgálattal, s miközben a magyar költségvetésből évente 100 milliós tételt áldoz a Fejér megyei civil szervezeteknek nyújtott szolgáltatásokra, őket segítő támogató intézményekre, nagyjából fogalma sincs arról, a kialakult támogató hálózatok, rendszerek, szolgáltatások hálózata működik-e és milyen hatékonysággal hasznosulnak a költségvetési pénzek.